

liud est, quam peditem multis sarcinis impediri ac obrui.

CCXXX. Nemo est tam stupide amens, qui se non illi civitati, ad quam tendit,

CCXXXI. Et ubi morari destinat, adornet, componatque⁶ magis quam itineri.

CCXXXII. Vita haec nostra, quum sit natura sua fugax & arcta, maxima eius pars, ac fere tota perturbationibus perit: neque enim vivimus, quamdiu adfectibus concutimur, & in primis mortis metu.

CCXXXIII. Quae quum ex infinitis causis immineat & appropinquet, expavenda non est ex una aut altera; 7 quumque necessario perventura, fugienda non est per scelus, aut moerendum, quod accedat.

CCXXXIV. Quum sit vita innumeris taediis ac miseriis referta, cur est tam arcte retinenda? quum ad alteram aeternam proficiscamur, ita nos comparemus, ut recta ad illam evolemus plenissimam bonorum omnium.

CCXXXV. Ergo premimur saepius nostris erroribus quam rebus ipsis, quum magna mala, aut bona censemus, quae non sunt.

CCXXXVI. Natura & conditio, & vera rerum pretia illa sunt, quae initio posui: ⁸ unde colligi licet, nihil praeter virtutem pulchrum aut magnum esse, aut etiam nostrum.

CCXXXVII. Nos vero in consilium ⁹ & deliberationem eorum, quae sunt nobis agenda, corporis amorem, & cupidinem rerum vitae huius accersimus, quae a multis vocari solent *amor nostri*. Hic animos viriles enervat, ut nulla res tam minuta sit, quae in eos non penetret: nec ulla tam exilis aut tenuis, quin eos concutiat.

CCXXXVIII. Hinc tenebrae oboriuntur oculo mentis: & ubi regnum adfectus occupavere, iam illis tamquam

⁵ non se.

⁶ 0 magis quam itineri.

⁷ quum necessario.

⁸ quo apparet, nihil.

⁹ mentis, amorem corporis & cup.

quam dominis ¹ blanditur, indulgemus, paremus.

CCXXXIX. Ita aliena mordicus tamquam nostra apprehendimus; & si detrahantur, lamentamur, & afflictamus nos ipsos.

CCXL. Et nostra tamquam aliena negligimus.

CCXLI. Et aversamur profutura ceu vehementer noxia, & nocitura amplectimur pro utilibus.

CCXLII. Aliena mala nobis videntur levissima, nostra, illis non maiora, intolerabilia; & semper queruli, nec aliena desideria ferimus, nec nostra.

CCXLIII. Nec iam nobis placemus ipsi, nec hic mundus, cum sita lege nobis satisfacit: immutatas vellemus rerum naturas. tanta est ex delitiis impatientia.

CCXLIV. Quae cruces possunt cum his comparari? nec sunt alia apud vita functos tormenta.

CCXLV. Nec daemones aliis suppliciis sunt miserissimi, quam superbia, invidia, odio, ira.

CCXLVI. Cernere est vultus eorum, qui his adfectibus tenentur, quam varii sunt, quam anxii, anhelii, truces, horridi, ad eundem modum & animi sunt adfecti.

CCXLVII. Ira perturbationum omnium atrocissima, maxime hominem dedecet.

CCXLVIII. Naturam hominis in truculentam mutat feram.

CCXLIX. Et quum quaevis perturbatio mentis aciem & iudicium omne obscuret, tum ira tenebras densissimas offundit, ut nec verum, nec utile, nec decorum possit ² intueri.

CCL. Adrodit cor, & valetudinem adffigit. Id cogit facere, quod illico poenitentia consequatur.

CCLI. Iam in facie quam turpis mutatio? quae tempestas? oculorum ardor? dentium stridor? despumatio?

¹ blandimur.

² cernere.

tio? & totius oris pallor? foeda in lingua titubatio & clamor?

CCLII. Ut ille, qui iratum se ad speculum³ adspexit, non sine causa dicatur se non agnovisse.

CCLIII. Ob hanc torvitatem vultus, atrocitatem dictorum, crudelitatem factorum, adimitur viro omnis auctoritas, omnis benevolentia: diffugiunt amici,⁴ decedunt obvii: solitudo undique. omnes oderunt, omnes detestantur.

CCLIV. Quo fit, ut maximi viri nihil vel caverint magis, vel texerint; sollicitius, quam iram & irati opera, adeo ut naturae etiam suae repugnarint,⁶ & vim attulerint.

CCLV. Quid enim ridiculum magis, quam tantulum, tam imbecillum animalculum sic ferocire ac furere? & tantas tragoedias, tam atroces vilissimis⁷ de rebus excitare? ut de corporeis, de fortuitis, etiam, si diis placet, de uno verbulo.

CCLVI. Iram facile domabis, si illud animo perceptum & fixum tenueris: Iniuriam non fieri, nisi laedatur animus, cui a nemine noceri potest, nisi a possidente, introducto in eum vitio.

CCLVII. Haec ad hominem ex homine: nunc altius, nempe ex Deo, etiam si illa quoque ex Deo. Sed haec aliquanto expressius ac proprius.

DE RELIGIONE.

CCLVIII. **N**ihil potuit hominum generi dari maius aut praestabilius, quam religio, quae est cognitio & amor,⁸ & veneratio principis⁹ parentisque universitatis mundi huius.

³ vidit.

⁴ redeunt.

⁵ O. sollicitus.

⁶ ac.

⁷ de vilis. reb.

⁸ O. & veneratio.

⁹ & parentis.

CCLIX. In nullos homines aequae est beneficus Deus ac in illos, quos docet, qui sit verus sui cultus.

CCLX. Accirco psalmista inter maxima Dei in populum Israeliticum munera illud ponit: *Qui adnuntiat verbum suum Iacob: iustitias & iudicia sua Israeli. Non fecit taliter omni nationi, & iudicia sua non manifestavit eis.*

CCLXI. Per religionem Deus cognoscitur; cognitus fieri nequit aliter, quin ametur¹ atque adoretur.

CCLXII. Unus Deus est princeps,² auctor, dominus univerforum, qui potest, qui scit omnia.

CCLXIII. Mundus hic est velut domus quaedam eius, vel potius templum: ipse ex nihilo in hanc faciem atque ornatum protulit.³ Vnde mundi nomen apud nos accepit, apud Graecos *ornati*. Idem regit atque administrat non minore conservationis miraculo, quam creationis.

CCLXIV. Hanc esse universi legem: non alium esse in rebus casum, non fortunam aut fortem.

CCLXV. Omnia ab eo⁴ geri summa aequitate & sapientia, tametsi viis nobis ignoratis.

CCLXVI. Quaecumque cuius contingunt, ad eius referri commoda, si sit bonus; non ad ista pecuniolae, aut mundi huius momentanei,⁶ sed aeternae illius felicitatis.

CCLXVII. Ergo⁷ quae in vita hac accidunt,⁸ qualia sint cumque, tamquam ab auctore Deo profecta, aequis animis accipienda atque approbanda sunt, ne adfectu nostro, & tamquam iudicio consilium damnare videamur,

T

¹ O. atque adoretur.

² & auctor & dominus.

³ Vnde nomen accepit apud Graecos

ornati.

⁴ Omisi sunt in hac editione sequentes tres versiculi:

I. Et quemadmodum in domo prudentissimi patrisfamilias nihil iniussu eius agitur: sic in omni mundo nihil iniussu Dei geritur omnipotentis & scientis.

II. Illi angelos, daemones, homines,

animantia, stirpes, lapides, caelos & elementa, cuncta denique curae esse ac parere.

III. Nihil fieri, nihil moveri, nihil contingere, ac ne stipulam quidem atrosi ullam, aut floccum voltare extra illius praescripta & iussa.

⁵ fieri.

⁶ sed illius aeternae salutis.

⁷ quaecumque in hoc mundo.

⁸ O, qualia sint omniaque.

& improbare voluntatem iustissimi illius & sapientissimi rectoris omnium Dei, quia non adsequimur.

CCLXVIII. Ei nos obsequi² & dicto audientes praebere, laudare atque approbare cuncta, quae facit, fas piumque est.

CCLXIX. Nos pueri, & meliorum rerum inscii, quae damnosissima sunt, deflemus non dari tamquam utilissima; quae utilissima, horremus: ceu impense damnosa:

CCLXX. Ut nihil sit nobis saepenumero pestilentius, quam fieri votorum nostrorum compotes.

CCLXXI. Quumque in tantis tenebris ignorationis verseremur, sic Deo visum est, ut nobis sola sit praestanda culpa, cetera omnia illius curae remittantur.

CCLXXII. Nobis, velimus nolimus, exsequendum est quod de nobis statuit ac iubet rector huius tanti operis: quorsum igitur spectat, malle cum lacrimis detrectantes & reluctantes trahi, quam hilariter² atque ultro duci.

CCLXXIII. Certe amicus omnis Dei legibus & voluntati amici³ laetus alacerque obtemperabit.

CCLXXIV. Haec potissima ratio est Dei amandi, sicut Christus⁴ ait: *Vos amici mei eritis, si feceritis quae ego⁵ vobis praecipio.*

DE CHRISTO.

CCLXXV. **P**acificator humani generis cum Deo, & auctor salutis nostrae est IESVS CHRISTVS homo, Deus, Dei omnipotentis filius unigenitus⁶, quem ad hoc ipsum pater misit, quum ei visum est misereri generis humani, quod⁷ ipsum maximo suo malo inimicum se fecerat Deo⁸ patri ac conditori suo.

² & subditos praebere.

¹ tamquam adversissima.

² &

³ O. laetus alacerque.

⁴ inquit.

⁵ praecipio vobis.

⁶ unigenitus.

⁷ O. ipsum.

⁸ O. patri ac conditori suo.

CCLXXVI. Nullum excogitari potest malum pestilentius aut exitabilius quam per peccatum a Deo separari, perenni⁹ omnium bonorum fonte, ad perniciosissimam converti miseriam, & a dulcissima vita in acerbissimam mortem.

CCLXXVII. In hoc inter cetera CHRISTVS venit, ut rectissimam viam nos edoceret, qua insisteremus proficiscentes ad Deum, nec ab ea vel pilum deflecteremus.

CCLXXVIII. Hanc ipse & verbis indicavit ac patefecit, & exemplo vitae suae munivit expeditissimam atque certissimam.

CCLXXIX. Humana omnis sapientia, si cum religione christiana conferatur, coenum est & mera stultitia.

CCLXXX. Quidquid grave, prudens, sapiens, purum, sanctum, religiosum, quidquid cum admiratione, exclamatione, plausu apud gentiles sapientes legitur, quidquid ex illis commendatur, ediscitur, in caelum tollitur, id totum purius, rectius, apertius, expeditius invenitur in pietate nostra.

CCLXXXI. Hanc nosse perfecta est sapientia: iuxta hanc vivere perfecta virtus: sed nemo vere novit, qui non sic vivat.

CCLXXXII. Vita Christi testatur humanam eius probitatem: miracula omnipotentiam divinitatis: lex caelestem sapientiam.

CCLXXXIII. Ut ex probitate accedat exemplum ad imitandum, ex auctoritate vis ad obediendum, ex sapientia fides ad credendum.

CCLXXXIV. Probitas amorem eliciat, maiestas cultum, sapientia fidem.

CCLXXXV. Si quis, quae CHRISTVS praecipit, expendat, comperiet¹ animo ad nostras utilitates referri, ut nemo nisi maximo suo bono sentiat se credere.

CCLXXXVI. Vt nihil est homini gratius quam fidei sibi, ita nec Deo: nec quisquam bene de illo cogitat, cui timide seipsum² credit.

CCLXXXVII. Fundamentum salutis est, credere Deum esse patrem, & huius filium unicum IESVM CHRISTVM legislatorem nostrum: & ex utroque spirari sanctum illum adflatum, sine quo nihil agimus, nihil cogitamus excelsam, aut profuturum nobis.

CCLXXXVIII. Verus Dei cultus est animum morbis & pravis adfectibus perpurigare, & in illius, quam proxime possumus, transformare simulacrum, ut puri & sancti simus, sicut & ipse est: neminem oderimus, omnibus prodesse studeamus.

CCLXXXIX. Quo magis te a corporalibus ad incorporea transtuleris, hoc vitam diviniorem vives.

CCXC. Ita fiet, ut Deus cognatam & similem sibi naturam agnoscat, eaque delectetur, ac velut in vero & germano templo habitet, multo sibi acceptiore, quam ista sunt lapidum & metallorum.

CCXCI. *Templum Dei sanctum est*, inquit Paullus, *quod estis vas*.

CCXCII. Tantus hospes conservandus est, nec tetropeccatorum foetore expellendus.

CCXCIII. Corporalia opera fatua sunt ante Deum, nisi conditura ex animo addatur.

CCXCIV. In occultissimis recessibus, & procul ab omnium oculis, atque adeo in corde ipso atque in animo tuo, scito te habere Deum arbitrum, testem, iudicem omnium, etiam cogitationum tuarum, ut illius praesentiam reveritus, nihil non modo facias, sed nec³ admittas in animo nefarium aut turpe.

CCXCV. Caritas erga Deum haec esse debet, ut illum ceteris rebus universis anteponas, honoremque &

glo-

² tradit.

¹ sicut

³ in animum admittas.

gloriam illius cariorem habeas cunctis vitae huius honoribus & commodis.

CCXCVI. Et quemadmodum amicus, quum amici memoria occurrit, benevola quadam adficitur & pia laetitia; sic curare te decet, uti divina omnia amicissima tibi sint, et proinde gratissima, verferisque in illis multo libentissime.

CCXCVII. Quoties nominari audis Deum, maius quiddam & admirabilius animo occurrat, quam quod possit humana mens capere.

CCXCVIII. Quae de illo & divinis dicuntur, audi, non quomodo humana, sed cum magna animi admiratione.

CCXCIX. De Deo nec quid temere censeas, aut de illius factis pronunties aliter quam venerabundus & timide.

CCC. Impium in res sacras iocari, aut dicta sanctarum scripturarum ad lusus, ineptias, aniles fabulas, scommata, convertere: ceu quis medicina ad salutem parata coenum adspargat.

CCCI. Ad obscenitatem autem trahere, id vero nefarium⁴ atque abominandum est.

CCCII. Omnia decet illic esse admiranda, & cum ingenti dignatione in animos recipienda.

CCCIII. Sacris intersis attente ac pie, non ignarus, quaecumque ibi seu vides seu audis, esse purissima & sacrosancta, spectareque ad immensam illam Dei maiestatem, quam adorare facile est, comprehendere impossibile.

CCCIV. Ita ut in divina illa sapientia altiora semper existimes latere, quam quo possit vis ulla humani ingenii pertingere.

CCCV. Dicta sapientum hominum, etiam non intellecta, veneramur: quanto id aequius est divinis deferri?

CCCVI. Quoties nominari audis IESVM CHRISTVM

⁴ & intolerabile.

toties tibi veniat in mentem caritas illius in nos inestimabilis, & recordatio illius sit tibi dulcedinis & venerationis plena.

CCCVII. Quum titulum aliquem aut epitheton CHRISTI audis, extolle te in eius contemplationem, & ora, ut talem se praebeat erga te, velut cum clementem, mittem, placidum, ut talem experiare illum: quum omnipotentem, ut id ostendat in te, ex pessimo reddens optimum, ex hoste filium, ex nihilo aliquid: quum terribilem, ut eos, a quibus terrere, terreat.

CCCVIII. Quum dominum vocas, fac illi servias: quum patrem, fac ames, & te dignum praestes tanto patre filium.

CCCIX. Nulla res est in toto universo, cuius si vel originem vel naturam, viresque intuearis, non suppeditet, quo auctorem omnium Deum admireris & adores.

CCCX. Nihil exordire, non invocato prius numine. Deus enim, in cuius manu sunt progressus & exitus, optatos eos tribuit iis actibus, quos ab ipso auspicamur.

CCCXI. Quidquid aggressurus es, finem spectato, & ubi tu rectum consilium praestiteris, de eventu ne sis sollicitus.

CCCXII. Illi fide, in cuius potestate sunt rerum eventus.

CCCXIII. Quandoquidem religio omnis sita est in intimis pectoris, preces da operam ut intelligas, & cave ne ore tantum permurmures, sed quum oras, totus & animo & mente & cogitatione, & vultu in hoc sis, ut omnia secum consentiant, & excellentissime respondeant actioni.

CCCXIV. Exsecrantur illum caelestia oracula, qui opus Dei facit negligenter.

CCCXV. Si in citharaedo turpe est aliud ipsum ore, aliud fides eius sonare; multo est turpius, quum Deo

psal-

psallimus, aliud linguam dicere, aliud animum cogitare. CCCXVI. Vota nostra sobria sint, & digna quae a Deo petantur, & quae Deus det, ne stulta illum aut inepta offendant.

DE SUMPTIONE CIBI.

CCCXVII. Sumpturus cibum, recordare omnipotentiae Dei, qui cuncta ex nihilo condidit, sapientiae ac benignitatis, qui ea sustentat, mansuetudinis & clementiae, qui etiam inimicos suos pascit.

CCCXVIII. Expende quantum illud sit, tot vitis universitatis mundi huius tam variam quotidie alimoniam sufficere, conservare omnia, & vindicare ab interitu, quo nutu suo tendunt.

CCCXIX. Nullam neque hominum, neque angelorum sapientiam non modo hoc posse praestare, sed nec intelligere.

CCCXX. Itaque quum scias, te de illius bonis vivere, cogita quam execerandae sit ingratitude, quam perditae temeritatis, audere te cum illo inimicitias exercere cuius beneficio & voluntate consistis, non amplius, si nolit, fruiturus.

CCCXXI. Ad mensam sint casta omnia, pura, cordata, sancta: qualis ille est, inter cuius munera tunc verfaris.

CCCXXII. Omnis detrectatio, virulentia, atrocitas, crudelitas a mensa arceantur, in qua tu sentis incredibilem Dei erga te suavitatem & clementiam.

CCCXXIII. Quo intolerabilius est, eum te locum asperitate aut odio in fratrem contaminare, ubi tu benignam & largam in te lenitatem percipis.

Quod

CCCXXIV. Quod nec gentiles ignorarunt, qui eam ob causam mensae sacra nominabant laeta & festa, ad quam triste aliquid aut atrox dici fieri nefas erat.

CCCXXV. Quumque sis omnipotenti, sapientissimo, largissimo Deo curae, tu immodicam sustentandi tui curam depone, tamquam bonitati illius diffusus: unicam curam suscipe, quomodo illi placeas ac satisfacias,

CCCXXVI. Stultissimum est alimenti causa pravam ullam facinus edere, & illum offendere, a quo solo alimenta veniunt, ut eum tibi iratum facias, a quo aliquid contendis impetrare.

CCCXXVII. Praefertim quum & epulis non conservetur vita, sed voluntate Dei, quemadmodum divinis oculis declaratum est; non pane hominem vivere, sed verbo Dei.

CCCXXVIII. Habemus syngrapha resv universorum in caelo & in terra domini: nihil eorum, quae opus sunt homini, defuturum iis, qui quaesierint regnum Dei & iustitiam eius.

CCCXXIX. Tum ex Dei donis, quae ipse arbitrio suo & largitur & tollit, quum iis in te tam benignus fuerit, tu in fratrem tuum, illius filium, malignus ne esto; reputans vos ex aequo esse Dei filios; nec Deum plus tibi debere, quam illi: tantum voluisse te dispensatorem & administratorem esse, & a quo secundum Deum frater tuus peteret.

CCCXXX. Nihil verius datur Christo, quam quod egenis datur.

CCCXXXI. Sumto cibo, considera cuius sit sapientiae, cuius potentiae vitam nostram iis rebus, quas edisti, sustentare, & ruentem fulcire.

CCCXXXII. Itaque habeas Deo gratiam, non quantum haberes illi, qui tibi pecunia sua cibarium emisset, sed

non alimentis c.

sed quanta habenda est ei, qui te & cibum ipsum condidit, & cibum propter te, & cibo te sustentat, non vilius, sed sua.

DE SOMNO.

CCCXXXIII. **Q**uum petis quietem, & quum surgis, reminiscere beneficiorum Dei, non in te solum, sed in totum genus hominum, atque adeo mundum universum.

CCCXXXIV. Cogita quanta sint hostis hominum per licentiam quietis insidiae, dum homo velut cadaver iacet impos sui: quo instantius orandus est Christus, ut nos tam imbecilles tueatur.

CCCXXXV. Nec ullo nostro peccato irritandus est custos & praefes noster.

CCCXXXVI. Et frons & pectus crucis nota exteriori muniendum, interiori vero piis precibus & sanctis meditationibus.

CCCXXXVII. Vbi iam lectum ingredieris, fac cogites, unumquemque diem imaginem esse humanae vitae, cui succedit nox.

CCCXXXVIII. Et somnus simulacrum mortis expressissimum.

CCCXXXIX. Itaque rogandus est Christus, ut in vita & in morte adsit perpetuo secundus ac favens, illamque ipsam noctem praebet nobis placidam atque tranquillam.

CCCXL. Neve infomniis terreamur, semperque etiam sopitis, ille menti nostrae obversetur illius solatiis recreati, ad matutinum tempus sospites & laeti perveniamus.

CCCXLI. Cum pia memoria sanctissimae mortis ipsius, pretii, quo genus humanum redemptum est.

V

Cu-

& semper propitius.